

АНАЛІЗ УМОВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГІДНОЇ ПРАЦІ В УКРАЇНІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗРІЗ

На сучасному етапі розвитку ринкового середовища під впливом науково-технічного прогресу та інших кардинальних змін соціально-економічного життя відбувається еволюція праці як фактору виробництва. Зростання продуктивності праці та ефективності виробництва створюють передумови для зміни на краще умов трудової діяльності та життя людей, вирішення багатьох проблем у цій сфері, що передбачає створення соціально-економічних, матеріально-технічних та соціальних умов для ефективної та творчої праці людини. Це і визначає все більш масштабний перехід суспільства до гуманізації праці та виробництва, які є і результатом НТР, і передумовою реалізації та розвитку її досягнень [1, с. 345].

Як показують дослідження, обізнаність щодо гуманізації праці та соціальної відповідальності бізнесу (СВБ) в Україні зростає, і все більше підприємств запроваджують принципи СВБ у свою ділову практику. Акімова І. та ін. виділяють такі фактори, які впливають на поширення практики СВБ в Україні:

1. *Структура економіки.* В українській економіці переважають галузі важкої промисловості, тому розвиток СВБ залежить від політики даних підприємств.

2. *Іноземні інвестиції.* В Україні частка респондентів, які сприймають міжнародні компанії як більш соціально відповідальні, ніж місцеві, є найвищою серед усіх країн, де проводилося обстеження.

3. *Неефективна система соціального захисту.* Українські підприємства продовжують утримувати велику соціальну інфраструктуру, що залишилася у спадок, вважаючи це діяльністю з СВБ.

4. *Важкий регуляторний тягар.* Велика частка тіньової економіки,

тіньової зайнятості не відповідають засадам СВБ.

5. *Слабкі місцеві громади.* Переважним джерелом доходів місцевих бюджетів є трансферти з центрального бюджету, що обмежує стимули та можливості органів місцевого самоуправління у реалізації соціальних та інших програм і створює необхідність залучати регіональні підприємства до місцевого розвитку.

6. *Відсутність інституційної підтримки.* В Україні відсутні як урядові органи, які б запроваджували інструменти, стандарти й методики реалізації політики СВБ, так і розвинена мережа неурядових організацій, які б могли підтримувати діяльність із СВБ.

7. *Трудове законодавство.* Практика СВБ пов'язана з робочою силою підприємства і повинна концентруватися на забезпеченні дотримання законів про працю, оскільки в країні мають місце численні порушення існуючих норм і вимог законодавства [2, с. 10-12].

Також не можна не погодитися з Гончаровим В.М. та ін., що для гуманізації виробництва базовою є зміна змісту та умов праці, яка безпосередньо пов'язана з удосконаленням техніки і технології виробництва. В Україні сьогодні поряд з високо механізованим і автоматизованим виробництвом, у якому зайняті висококваліфіковані робітники і створені відповідні для їх діяльності умови, ще багато важкої фізичної праці, яку виконують мало- або некваліфіковані робітники. Для залучення робочої сили для її виконання, потрібно вводити оплату її за завищеними розцінками, скорочений робочий день, безплатне харчування, додаткові відпустки та ін. Для усунення важкої ручної праці слід механізувати та автоматизувати виробничі процеси. Проте впровадження машин іноді створює для працівника важкі та складні умови, оскільки машини не відповідають або санітарно-гігієнічним, або технічним вимогам безпеки, що є причиною виробничого травматизму і професійних захворювань [3, с. 95].

Отже, враховуючи зміни, що відбуваються, як в економічній сфері в цілому, так і на ринку праці зокрема, особливу важливість набувають

дослідження у сфері трудових стосунків. Серед національних пріоритетів заслуговує на увагу такий напрям, як забезпечення гідної праці, що включає повний і вільний доступ індивіда до можливостей заробляти і отримувати дохід. Дотримання принципів гідної праці означає нові перспективи з точки зору економічного і соціального розвитку, нові можливості, за яких зайнятість, дохід і соціальна захищеність можуть бути досягнуті без компромісу між правами трудящих і соціальними стандартами [4, с. 223].

До критеріїв гідної праці науковці відносять такі:

- трудовий дохід, включаючи заробітну плату, надбавки, бонуси, негрошові пільги, соціальний пакет;
- умови праці: характеристики робочого місця, рівень напруженості, взаємовідносини з колегами і керівництвом, відношенню усередині колективу;
- міра цікавості виконуваної роботи, яка має високу творчу складову, відповідає знанням, умінням, навичкам, а також здібностям і потребам працівників;
- стабільність зайнятості, що дає можливість працівнику відчувати впевненість, стабільність, розвиває лояльність і прихильність до підприємства;
- кар'єрне і професійне зростання, пов'язане із розвитком людини за усіма напрямками;
- статус працівника в колективі з точки зору затребуваності професії, рівня освіти, міри унікальності знань, умінь і навичок, так і повага до виконуваної роботи з боку суспільства;
- відсутність гендерної нерівності, особливо у рамках виплат заробітної плати;
- гідний соціальний захист; захист від втрати або зниження доходів; справедлива громадська участь у вирішенні соціальних питань [5, с. 46-47].

Для виявлення тенденцій у забезпеченні умовами гідної праці в Україні за останнє десятиріччя були використані результати, отримані за Методикою вимірювання регіонального людського розвитку, яка була затверджена рішенням Президії НАН України та колегиї Державної служби статистики

України 13.06.2012 р. [6].

Умови праці, в першу чергу, характеризуються зайнятістю, що є основною формою реалізації економічної активності населення і засобом забезпечення його добробуту. Рівень зайнятості характеризує ступінь використання працюючого населення у сфері суспільно корисної праці і виступає індикатором стимулів людського розвитку в сфері праці. Також доступність ринку праці висвітлює рівень безробіття і це дозволяє визначати як рівень незадоволеності пропозиції робочої сили, так і рівень економічної активності населення, яке не має роботи. Необхідно зауважити, що при оцінці умов праці треба враховувати також умови якісного відтворення робочої сили і відносний рівень ціни праці щодо мінімальних державних стандартів. Захищеність зайнятого населення характеризується умовами його праці, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам, та рівнем охоплення соціальним страхуванням.

Отже, для оцінки блоку «Гідна праця» за Методикою розглядалися такі показники:

- рівень зайнятості населення, що характеризує рівень доступу населення до даної форми самореалізації та доходу в регіоні;
- рівень безробіття, який характеризує можливості задоволення пропозиції робочої сили, вказує на рівень реалізації трудового потенціалу та ступень проблематичності включення до відносин зайнятості;
- частка працівників, які отримують зарплату менше 1,5 прожиткових мінімумів, який показує відсоток працівників підприємств, заробітну плату яких з урахуванням кількості членів домогосподарств можна вважати недостатньою для простого фізичного відтворення;
- частка працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам, що характеризує стан безпеки, гігієни та сприятливих умов праці працівників підприємств, установ та організацій, які безпосередньо впливають на можливості самореалізації людини та збереження її здоров'я;

– співвідношення середньої та мінімальної заробітної плати, який показує у скільки разів регіональна середньомісячна заробітна плата перевищує мінімальну;

– рівень охоплення соціальним страхуванням, що характеризує рівень охоплення соціальним захистом працюючого населення регіону і рівень публічності та юридичної захищеності зайнятості [7, с. 4]

Розглянемо області України за різними групами, виділеними за результатами розрахунків індексу людського розвитку за показниками блоку «Гідна праця» протягом 2004-2013 рр. В табл. 1 наведені регіони-лідери, які займали перші п'ять позицій у рейтингу.

Як свідчать дані табл. 1 протягом 2004-2006 рр. перше рейтингове місце за результатами розрахунків індексу людського розвитку за показниками блоку «Гідна праця» займала Дніпропетровська область, проте починаючи з 2007 р. область стала поступово втрачати свої лідерські позиції, спустившись на другу позицію у 2007 р, на третю – у 2008-2009 рр., різко спустилася на п'яте місце у 2010 р., у 2011-2012 рр. піднялась на четверте і у 2013 р. знов спустилася на п'яте. Це є свідченням погіршення забезпечення умов гідної праці в Дніпропетровській області порівняно з іншими областями групи лідерів.

Донецька область протягом 2004-2006 рр. займала друге місце за результатами розрахунку індексу людського розвитку за показниками блоку «Гідна праця». У 2007 р. Донецька область зайняла перше місце серед регіонів-лідерів, проте у 2008 році (кризовому) вона спустилася на п'яту позицію, а у 2009 р. зовсім покинула групу лідерів і зайняла 8 загально рейтингове місце. Починаючи з 2010 р. і протягом трьох років Донецька область повернулася до групи лідерів і займала третю позицію, проте за результатами 2013 р. вона знов спустилася на одну сходинку вниз. Самою перспективною областю за показниками блоку «Гідна праця» протягом 2004-2013 рр. виявилася Одеська область, яка у 2004 р. займала четверте місце, у 2005-2007 рр. піднялась на одну сходинку вище, а починаючи з 2008 і по 2013 р. вона була найкращою за показниками блоку «Гідна праця».

Таблиця 1

Визначення регіонів-лідерів, які за результатами розрахунків індексу людського розвитку за блоком «Гідна праця» посідали перші п'ять місць у регіональному рейтингу протягом 2004-2013 рр.

Місце	Перше	Друге	Третє	Четверте	П'яте
2004	Дніпро-петровська	Донецька	Миколаївська	Одеська	Запорізька
2005	Дніпро-петровська	Донецька	Одеська	Закарпатська	Київська
2006	Дніпро-петровська	Донецька	Одеська	Київська	АР Крим
2007	Донецька	Дніпро-петровська	Одеська	АР Крим	Київська
2008	Одеська	Закарпатська	Дніпро-петровська	Київська	Донецька
2009	Одеська	АР Крим	Дніпро-петровська	Закарпатська	Харківська
2010	Одеська	Закарпатська	Донецька	АР Крим	Дніпро-петровська
2011	Одеська	Київська	Донецька	Дніпро-петровська	Закарпатська
2012	Одеська	Київська	Донецька	Дніпро-петровська	Закарпатська
2013	Одеська	Закарпатська	Київська	Донецька	Дніпро-петровська

Джерело : розроблено автором на основі [7, с. 40-48]

Дослідження показали, що такі області як Закарпатська, Київська області у 2004-2013 рр. частіше знаходилися у групі регіонів-лідерів, причому Київська область займала вищі сходинки порівняно із Закарпатською за виключенням 2005, 2008 та 2013 рр. Автономна республіка Крим увійшла до групи регіонів-лідерів у 2006 рр., досягнув у 2009 р. найвищої другої рейтингової позиції, у 2010 р. зайняла четверту позицію, а потім покинула групу регіонів-лідерів. Необхідно зазначити, що за 2004-2013 рр. до групи регіонів-лідерів одноразово потрапляли у 2004 р. Миколаївська (третья позиція), Запорізька (п'ята позиція) та у 2009 р. Харківська області (п'яте місце), що свідчить про випадковий характер зміни результатів внаслідок погіршення показників гідної праці в

інших регіонах-лідерах.

В табл. 2 наведені регіони України основної групи у рейтингу за результатами розрахунку індексу людського розвитку (блок «Гідна праця»), які посідали з 6 по 21 позиції протягом 2004-2013 рр.

Таблиця 2

Визначення регіонів основної групи, які за результатами розрахунків індексу людського розвитку за блоком «Гідна праця» займали з 6 по 21 позиції в рейтингу протягом 2004-2013 рр.

Місце	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
6	Київ.	Харк.	Закар.	Закар.	Харк	Київ	Чернів.	АР Крим	АР Крим	Чернів.
7	АР Крим	Запор.	Харк.	Харк.	АР Крим	Чернів.	Київ.	Харк.	Харк.	Харк.
8	Закар.	АР Крим	Запор.	Запор.	Запор.	Донец.	Харк.	Луган.	Чернів.	АР Крим
9	Віниц.	Полт.	Полт.	Чернів.	Чернів.	Микол.	Микол.	Чернів.	Луган.	Луган.
10	Харк.	Чернів.	Микол.	Полтав.	Полт.	Луган.	Луган.	Запор.	Микол.	Микол.
11	Чернів.	Микол.	Чернів.	Луган.	Микол.	Запор.	Запор.	Микол.	Полт.	Запор.
12	Луган.	Луган.	Луган.	Микол.	Луган.	Львів.	Львів.	Полт.	Запор.	Полт.
13	Полт.	Черніг.	Вінниц.	Вінниц.	Вінниц.	Полт.	Полт.	Львів.	Львів.	Львів.
14	Черніг.	Вінниц.	Черніг.	Черніг.	Черніг.	Херс	Херс.	Кіров..	Кіров..	Херс.
15	Житом.	Херс.	Ів.-Фр.	Ів.-Фр.	Львів.	Кіров.	Житом..	Черкас.	Херс.	Кіров.
16	Львів	Ів.-Фр.	Херс.	Черкас.	Сум.	Ів.-Фр.	Кіров.	Херс.	Черк.	Черніг.
17	Волин.	Сум.	Кіров.	Львів.	Ів.-Фр.	Хмел.	Ів.-Фр.	Житом..	Черніг.	Вінниц.
18	Ів.-Фр.	Хмел.	Черкас.	Херс.	Черкас.	Житом.	Хмел.	Черніг.	Житом.	Сум.
19	Терноп.	Кіров.	Хмел.	Сум.	Кіров.	Черніг.	Черкас.	Ів.-Фр.	Вінниц.	Ів.-Фр.
20	Херс.	Львів.	Львів.	Житом	Херс.	Черкас.	Рівнен..	Сум.	Ів.-Фр.	Хмел.
21	Кіров.	Черкас.	Сум.	Кіров.	Житом.	Вінниц.	Черніг.	Хмел.	Сум.	Черкас.

Джерело : розроблено автором на основі [7, с. 40-48]

Згідно даних табл. 2 можна сказати наступне, що області, які увійшли до основної групи, протягом 2004-2013 рр. перебували в межах своєї групи, за винятком деяких областей, які одноразово або переходили у групу лідерів, або у групу аутсайдерів. При цьому стабільності у зайнятих позиціях не мав жодний регіон і розбіг у зміні позицій мав 5-7 позицій, за винятком Вінницької області, яка за показниками блоку «Гідна праця» у 2004 р. займала 9 місце, а у 2010-2011 рр. спустилася на 22 позицію і потрапила до групи регіонів-аутсайдерів.

Необхідно зауважити, якщо не враховувати 2004 р. найбільш стабільною у рейтингу була Миколаївська область, яка займала найнижчу 12 позицію у 2007 р. і досягла найвищої 9 позиції у 2009 р., не покидаючи, таким чином, протягом 9 років середини рейтингової таблиці. Трохи більший розбіг показує Чернівецька область, яка у 2006 р. займала 11 позицію, а у 2010 р. піднялась на п'ять позицій вверх.

Найбільш показовим є сталість у зайнятих позиціях в групі регіонів-аутсайдерів протягом 2004-2013 рр. (табл. 3).

Таблиця 3

Визначення регіонів-аутсайдерів, які за результатами розрахунків індексу людського розвитку за блоком «Гідна праця» займали чотири останні позиції протягом 2004-2013 рр.

Місце	22	23	24	25
2004	Хмельницька	Рівненська	Черкаська	Сумська
2005	Житомирська	Рівненська	Волинська	Тернопільська
2006	Житомирська	Рівненська	Волинська	Тернопільська
2007	Хмельницька	Рівненська	Волинська	Тернопільська
2008	Хмельницька	Рівненська	Тернопільська	Волинська
2009	Сумська	Рівненська	Волинська	Тернопільська
2010	Вінницька	Сумська	Волинська	Тернопільська
2011	Вінницька	Волинська	Рівненська	Тернопільська
2012	Хмельницька	Волинська	Рівненська	Тернопільська
2013	Житомирська	Волинська	Рівненська	Тернопільська

Джерело : розроблено автором на основі [7, с. 40-48]

Як показують дані табл. 3, найнижчі показники за результатами розрахунків індексу людського розвитку за показниками блоку «Гідна праця» спостерігалися протягом 2005-2013 рр. в Тернопільській області за виключенням 2008 р. Взагалі, до трійки регіонів-аутсайдерів в Україні протягом останніх десяти років входили Рівненська, Волинська та Тернопільська області. Четверте місце знизу займали позмінно Хмельницька, Житомирська та Вінницька області. Отже, як свідчать дані табл. 3 в зазначених областях протягом 2004-2013 рр. були найменш сприятливі умови в

забезпеченні гідної праці в Україні за результатами статистичних досліджень.

Розглянемо, які змінювалися значення регіонального індексу людського розвитку за блоком «Гідна праця» у 2005-2013 рр. для провідних областей: Дніпропетровській, Донецькій та Одеській (рис. 1).

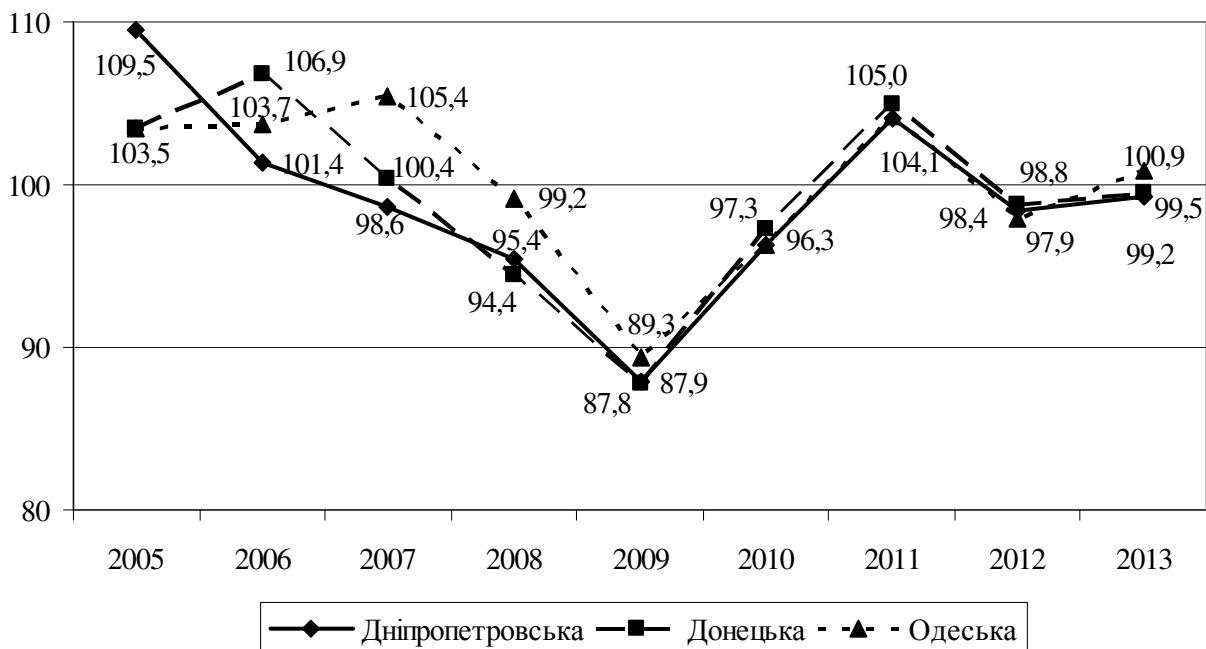

Рис. 1 Динаміка зміни регіонального індексу людського розвитку за блоком «Гідна праця» у 2005-2013 рр. у групі регіонів-лідерів, у % до попереднього року

Джерело : розраховано автором на основі [7, с. 40-48]

Як свідчать дані рис. 1 Дніпропетровська область, займаючи перше місце мала постійний приріст індексу людського розвитку за блоком «Гідна праця» у 2005 р. порівняно з 2004 р. на 9,5%, у 2006 р. порівняно з 2005 р. на 1,4%. Донецька та Одеська області у 2005 р. порівняно з 2004 р. мали однаковий приріст індексу, проте Донецька область мала вищий показник індексу, ніж Одеська область у 2005 р. на 2,78%. У 2006 р. по Донецькій області приріст індексу склав майже удвічі більшу величину, ніж по Одеській області, і більше, ніж по Дніпропетровській області на 5,5% та 2,3% відповідно. Проте зазначене зростання регіонального індексу по даним областям не змогло

перевищити хоча і спадаючі темпи зміни регіонального індексу по Дніпропетровській області. Аналогічна картина спостерігалася і у 2007 р., коли значення індексу по Донецькій області практично не змінилося порівняно з 2006 р. (на 0,4%), а по Одеській області зросло на 5,4%, яке при цьому не дозволило Одеській області посісти перше місце.

У 2008 р. падіння індексу людського розвитку за блоком «Гідна праця» відбулося в усіх трьох областях, проте в Одеській це падіння було найменшим і склало лише 0,8% проти 4,6% в Дніпропетровській та 5,6% в Донецькій областях, що дозволило зайняти Одеській області лідируючу позицію, а Дніпропетровській області зайняти третю, а Донецькій посісти лише п'яту. 2009 р. внаслідок світової кризи 2008 р. був провальний для усіх зазначених регіонів групи-лідерів. Одеська та Дніпропетровська області залишилися на своїх позиціях, проте зниження рейтингу в Донецькій області на 0,1% більше, аніж в Дніпропетровській області призвело до того, що Донецький регіон покинув групу лідерів, а його місце зайняла Харківська область.

Починаючи з 2010 і по 2012 рр. Донецька область мала випереджаючи темпи щодо зростання індексу за показниками блоку «Гідна праця», проте це не дозволило їй піднятися вище третьої позиції в групі-лідерів. Одеська і Дніпропетровська області у 2010-2012 рр. мали майже однакові темпи приросту індексу людського розвитку за показниками блоку «Гідна праця». Проте позитивна динаміка, яку Одеська область отримала ще у 2009 р., дозволив їй утримувати протягом цих років лідируючу позицію. У 2013 р. в Одеській області порівняно з 2012 р. і на відміну від двох інших областей був позитивний приріст індексу у 0,9%.

Розглянемо, які змінювалися значення регіонального індексу людського розвитку за блоком «Гідна праця» у 2005-2013 рр. для областей-аутсайдерів: Волинській, Рівненській та Тернопільській (рис. 2).

Як показують дані рис. 2 в групі регіонів-аутсайдерів у 2005-2013 рр. спостерігалась практично аналогічна ситуація, як і в групі регіонів-лідерів, проте необхідно зазначити, що темпи зміни регіонального індексу людського

розвитку за блоком «Гідна праця» виявилися нижчими, не більше ніж 9% у Тернопільській, 8,4% у Рівненській і 6,5% у Волинській областях. В той час як в групі регіонів-лідерів темпи зміни виявилися більшими ніж на 10%. Проте дана динаміка не дозволила регіонам-аутсайдерам змінити свої рейтингові позиції і піднятися в загальному рейтингу серед областей України, що свідчить про достатньо низький рівень забезпечення умов гідної праці в даних регіонах. Така ситуація підтверджується і тим, що навіть позитивна динаміка зміни індексу людського розвитку за блоком «Гідна праця» у 2012-2013 рр. не дозволила даним областям покращити свої позиції в загальноукраїнському рейтингу.

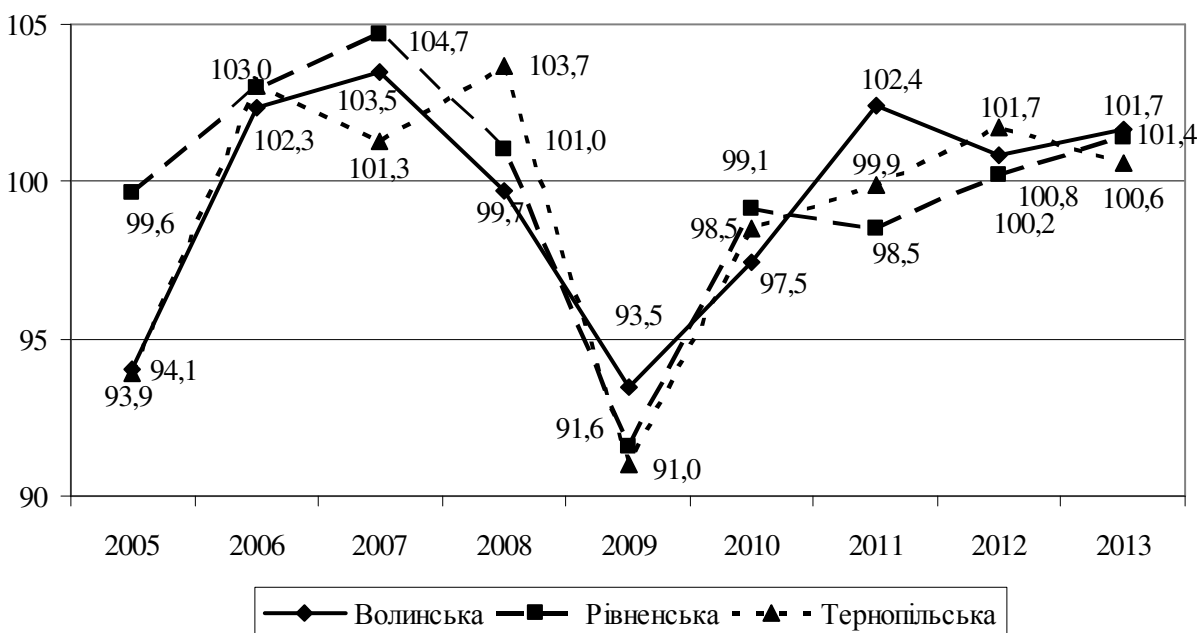

Рис. 2 Динаміка зміни регіонального індексу людського розвитку за блоком «Гідна праця» у 2005-2013 рр. у групі регіонів-лідерів, у % до попереднього року

Джерело : розраховано автором на основі [7, с. 40-48]

Необхідно також зауважити, що рівень умов гідної праці в даних областях практично однаковий. Це підтверджується тим, що у 2008 р. позитивна динаміка зміни індексу в Тернопільській області (3,7%) дозволила

піднятися даній області з останній позиції рейтингу на одну вище, змістивши Волинську область на останню позицію, яка мала достатньо мале зниження значення індексу в рейтингу на 0,3%. Аналогічна ситуація спостерігалася і у 2011-2013 рр., коли невеликий додатний приріст індексу людського розвитку за блоком «Гідна праця» призвів до зміни структури рейтингу регіонів-аутсайдерів. Так приріст по Волинській області у 2011 р. на 2,4% порівняно з 2010 р. на фоні малого зниження в Тернопільській (0,1%) та Рівненській (1,5%) областях дозволив піднятися Волинській області на 23 позицію. Дану ситуацію не змінив навіть менший практично у два рази, проте додатний приріст індексу людського розвитку за показниками блоку «Гідна праця» у 2012 р., що свідчить про загальні додатні тенденції у забезпеченні умов гідної праці.

Проаналізуємо більш детально блок «Гідна праця» за окремими складовими в регіональному розрізі. В табл. 4 наведені зважені калібровані стандартизовані значення показника «Рівень зайнятості населення» та ранги областей України за 2012-2013 рр.

Як показують дані табл. 4 за показником «Рівень зайнятості населення» сталість його значення в Полтавській області у 2012-2013 рр., призвела до зміщення регіону в рейтинговому списку на 7 позицій вниз, а зростання у 0,44% в Рівненській області теж не дозволило даному регіону піднятися в рейтингу, а призвело навіть до зміщення на 4 позиції вниз. Це є свідченням тенденції до зростання частки зайнятих серед населення України 18-65 років, для якого це є найбільш прийнятним способом включення у економічно-суспільні відносини.

Аналогічна ситуація спостерігалася у 2012-2013 рр. і в Волинській, Донецькій, Житомирській, Запорізькій, Київській, Кіровоградській та Львівській областях. Проте зростання рівня зайнятості в Херсонській області лише на 2,03% дозволило даному регіону піднятися у рейтинговій таблиці на 10 позицій. Така ситуація є свідченням дуже високої щільності розподілу рівня зайнятості в регіонах країни навколо середнього значення показника, при цьому розкид даних складає лише 2,72%.

Таблиця 4

**Зважені калібровані стандартизовані значення показника «Рівень
зайнятості населення» та ранги областей України за 2012-2013 рр.**

Регіони	2012	Ранг	Ранг за блоком	2013	Ранг	Ранг за блоком	Відн. відх. значень показника, %	Зміна рангу за показником	Зміна рангу за блоком
АР Крим	0,0946	2	6	0,0958	2	8	1,27	0	-2
Вінницька	0,0909	14	19	0,0919	13	17	1,10	1	2
Волинська	0,0908	15	23	0,0916	16	23	0,88	-1	0
Дніпропетровська	0,0953	1	4	0,0961	1	5	0,84	0	-1
Донецька	0,0924	6	3	0,0926	7	4	0,22	-1	-1
Житомирська	0,0907	16	18	0,0915	19	22	0,88	-3	-4
Закарпатська	0,0895	22	5	0,0915	18	2	2,23	4	3
Запорізька	0,0931	4	12	0,0938	5	11	0,75	-1	1
Івано-Франківська	0,0836	25	20	0,0858	24	19	2,63	1	1
Київська	0,0914	12	2	0,0919	14	3	0,55	-2	-1
Кіровоградська	0,0907	17	14	0,0915	20	15	0,88	-3	-1
Луганська	0,0896	21	9	0,0907	21	9	1,23	0	0
Львівська	0,0904	18	13	0,0906	22	13	0,22	-4	0
Миколаївська	0,0929	5	10	0,0948	3	10	2,05	2	0
Одеська	0,0909	13	1	0,0923	9	1	1,54	4	0
Полтавська	0,0915	10	11	0,0915	17	12	0,00	-7	-1
Рівненська	0,0915	11	24	0,0919	15	24	0,44	-4	0
Сумська	0,0921	9	21	0,0919	12	18	-0,22	-3	3
Тернопільська	0,0840	24	25	0,0856	25	25	1,90	-1	0
Харківська	0,0933	3	7	0,0942	4	7	0,96	-1	0
Херсонська	0,0901	20	15	0,0922	10	14	2,33	10	1
Хмельницька	0,0901	19	22	0,0921	11	20	2,22	8	2
Черкаська	0,0923	7	16	0,0930	6	21	0,76	1	-5
Чернівецька	0,0880	23	8	0,0878	23	6	-0,23	0	2
Чернігівська	0,0921	8	17	0,0923	8	16	0,22	0	1

Джерело : розраховано автором на основі [7, с. 53; 8, с. 52]

Необхідно зазначити, що у 2012-2013 рр. лідерами за даним показником є такі області як Дніпропетровська, АР Крим, Запорізька, Миколаївська та Харківська. Серед регіонів-аутсайдерів виявлені Івано-Франківська, Тернопільська та Чернівецька області.

В табл. 5 наведені зважені калібровані стандартизовані значення показника «Рівень безробіття» та ранги областей України за 2012-2013 рр.

Таблиця 5

**Зважені калібровані стандартизовані значення показника «Рівень
безробіття» та ранги областей України за 2012-2013 рр.**

Регіони	2012	Ранг	Ранг за блоком	2013	Ранг	Ранг за блоком	Відн. відх. значень показника, %	Зміна рангу за показником	Зміна рангу за блоком
АР Крим	0,1490	1	6	0,1451	2	8	-2,62	-1	-2
Вінницька	0,0975	20	19	0,0974	20	17	-0,10	0	2
Волинська	0,1060	12	23	0,1060	15	23	0,00	-3	0
Дніпро-петровська	0,1316	5	4	0,1287	6	5	-2,20	-1	-1
Донецька	0,1096	11	3	0,1086	11	4	-0,91	0	-1
Житомирська	0,0883	22	18	0,0879	24	22	-0,45	-2	-4
Закарпатська	0,0997	17	5	0,1078	13	2	8,12	4	3
Запорізька	0,1245	7	12	0,1263	7	11	1,45	0	1
Івано-Франківська	0,1109	10	20	0,1146	9	19	3,34	1	1
Київська	0,1380	3	2	0,1354	3	3	-1,88	0	-1
Кіровоградська	0,1024	15	14	0,1047	16	15	2,25	-1	-1
Луганська	0,1364	4	9	0,1351	4	9	-0,95	0	0
Львівська	0,1156	8	13	0,1162	8	13	0,52	0	0
Миколаївська	0,1121	9	10	0,1129	10	10	0,71	-1	0
Одеська	0,1481	2	1	0,1564	1	1	5,60	1	0
Полтавська	0,1026	14	11	0,1030	17	12	0,39	-3	-1
Рівненська	0,0880	23	24	0,0893	22	24	1,48	1	0
Сумська	0,1002	16	21	0,1073	14	18	7,09	2	3
Тернопільська	0,0857	25	25	0,0856	25	25	-0,12	0	0
Харківська	0,1282	6	7	0,1296	5	7	1,09	1	0
Херсонська	0,0986	19	15	0,0977	19	14	-0,91	0	1
Хмельницька	0,0988	18	22	0,1027	18	20	3,95	0	2
Черкаська	0,0959	21	16	0,0924	21	21	-3,65	0	-5
Чернівецька	0,1053	13	8	0,1080	12	6	2,56	1	2
Чернігівська	0,0872	24	17	0,0882	23	16	1,15	1	1

Джерело : розраховано автором на основі [7, с. 53; 8, с. 52]

Як свідчать дані табл. 5 показник «Рівень безробіття» у 2013 р. порівняно з 2012 р. погіршився у 10 областях з 25. Найбільше зниження показника у 3,65% спостерігалось в Черкаській області, що проте не призвело до зниження рейтингової позиції регіону. Аналогічне зростання показника на 3,95% в Хмельницькій області також не сприяло зміні рейтингової позиції регіону за даним показником. Лише удвічі більше зростання в Закарпатській області на 8,12% призвело до підйому області в рейтинговій таблиці на 4 сходинки, а в

Сумській області зростання на 7,09% призвело до позитивної зміни позиції в рейтингу на дві сходинки, а в Одеській області зростання у 5,6% дозволило останній зайняти лідируючі позиції. З іншого боку зростання значення показника «Рівень безробіття» на 2,25% в Кіровоградській області призвело навіть до зміщення її позиції вниз в рейтинговій таблиці, що свідчить про достатньо високий рівень безробіття в даній області.

Серед областей-аутсайдерів (Житомирська, Рівненська, Тернопільська та Чернігівська) зміни показника «Рівень безробіття» від 0,5% до 1,5% призвели до перегрупування зазначених регіонів, хоча і не вплинули достатньо суттєво на загальний рейтинг. Серед областей-лідерів за показником «Рівень безробіття» можна назвати АР Крим, Дніпропетровська, Київська, Луганська та Одеська області. До речі зниження значення даного показника по Київській (1,88%) та Луганській (0,95%) областям не призвело до зміни їх рейтингової позиції, що свідчить про невисокий вплив даної складової на загальний регіональний індекс.

Необхідно зауважити, що незмінний рівень безробіття в Волинській області призвело до зниження позиції даного регіону в рейтингу за даним показником. Це свідчить про те, що загалом в Україні рівень безробіття у 2012-2013 рр. мав тенденції до зниження.

В табл. 6 наведені зважені калібровані стандартизовані значення показника «Частка працівників, які отримують зарплату менше 1,5 прожиткових мінімумів» та ранги областей України за 2012-2013 рр.

Дані табл. 6 показують, що за показником «Частка працівників, які отримують зарплату менше 1,5 прожиткових мінімумів» у 2012-2013 рр. склалася неоднозначна ситуація. За два роки відбулися достатні вагомні зрушення у зміні структури рейтингу за даним показником. Так Київська область спустилася з 8 рейтингового місця на 16 місце, погіршив ситуацію на 3,92%, що вплинуло на загальний рейтинг. Така ж ситуація склалася і в Черкаській області, де зниження показника на 1,72% призвело до зниження на 7 позицій у рейтингу за даним показником. Хоча в Чернівецькій області

зниження показника на 1,24% призвело до зміни місця регіону в рейтингу в гірший бік на три позиції, проте це не мало впливу на загальний рейтинг.

Таблиця 6

Зважені калібровані стандартизовані значення показника «Частка працівників, які отримують зарплату менше 1,5 прожиткових мінімумів» та ранги областей України за 2012-2013 рр.

Регіони	2012	Ранг	Ранг за блоком	2013	Ранг	Ранг за блоком	Відн. відх. значень показника, %	Зміна рангу за показником	Зміна рангу за блоком
АР Крим	0,1208	10	6	0,1201	11	8	-0,58	-1	-2
Вінницька	0,1101	22	19	0,1163	19	17	5,63	3	2
Волинська	0,1107	21	23	0,1146	20	23	3,52	1	0
Дніпропетровська	0,1384	3	4	0,1369	3	5	-1,08	0	-1
Донецька	0,1764	1	3	0,1732	1	4	-1,81	0	-1
Житомирська	0,1183	12	18	0,1170	17	22	-1,10	-5	-4
Закарпатська	0,1197	11	5	0,1232	8	2	2,92	3	3
Запорізька	0,1270	6	12	0,1276	6	11	0,47	0	1
Івано-Франківська	0,1146	18	20	0,1182	15	19	3,14	3	1
Київська	0,1223	8	2	0,1175	16	3	-3,92	-8	-1
Кіровоградська	0,1159	16	14	0,1185	13	15	2,24	3	-1
Луганська	0,1505	2	9	0,1484	2	9	-1,40	0	0
Львівська	0,1162	14	13	0,1200	12	13	3,27	2	0
Миколаївська	0,1312	5	10	0,1295	5	10	-1,30	0	0
Одеська	0,1166	13	1	0,1227	10	1	5,23	3	0
Полтавська	0,1356	4	11	0,1346	4	12	-0,74	0	-1
Рівненська	0,1216	9	24	0,1236	7	24	1,64	2	0
Сумська	0,1149	17	21	0,1184	14	18	3,05	3	3
Тернопільська	0,1055	23	25	0,1016	25	25	-3,70	-2	0
Харківська	0,1234	7	7	0,1230	9	7	-0,32	-2	0
Херсонська	0,1041	24	15	0,1118	23	14	7,40	1	1
Хмельницька	0,1120	20	22	0,1165	18	20	4,02	2	2
Черкаська	0,1162	14	16	0,1142	21	21	-1,72	-7	-5
Чернівецька	0,1133	19	8	0,1119	22	6	-1,24	-3	2
Чернігівська	0,1030	25	17	0,1068	24	16	3,69	1	1

Джерело : розраховано автором на основі [7, с. 53; 8, с. 52]

Такі зміни в структурі рейтингу за показником «Частка працівників, які отримують зарплату менше 1,5 прожиткових мінімумів» пояснюється достатньо високою щільністю навколо середнього значення, стандартне відхилення від якого складає 11,7%.

Серед регіонів-лідерів за даним показником у 2012-2013 рр. можна назвати Дніпропетровську, Донецьку, Луганську, Миколаївську та Полтавську, що є характерним для областей з високим науково-технічним потенціалом. Відповідно найгірша ситуація за даним показником спостерігається в Тернопільській, Чернігівській та Херсонській областях.

В табл. 7 наведені зважені калібровані стандартизовані значення показника «Частка працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам» та ранги областей України за 2012-2013 рр.

Аналіз даних табл. 7 дозволяє виявити наступне, що за результатами розрахунку показника «Частка працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам» найгірша ситуація склалася в Луганській, Донецькій, Дніпропетровській та Запорізькій областях, що пояснюється наявністю в даних областях галузей важкої промисловості. При цьому, найкращі умови праці, що відповідають санітарно-гігієнічних нормам надаються працівникам Закарпатської, Чернівецької, Одеської, Херсонської та Чернігівської областей.

Необхідно зауважити, що в Закарпатській області відбулося підвищення рівня забезпечення умов гідної праці за даним показником на 15,06%. Таке зростання тільки закріпило першу позицію області та вплинуло на зростання регіонального рівня в загальному рейтингу індексу людського розвитку за блоком «Гідна праця» (на три позиції). Загалом, в Закарпатській області значення досліджуваного показника перевищує середнє значення по Україні на 39%.

В свою чергу, зниження у 2013 р. значення даного показника в Одеській області на 10,58% порівняно з 2012 р. вплинуло на переміщення регіону з третього до п'ятого місця, проте це не вплинуло на загальну рейтингову позицію, яку Одеська область займає за рахунок інших складових рівня індексу людського розвитку за показниками блоку «Гідна праця». Аналогічна ситуація спостерігалася в Хмельницькій і Харківській областях, хоча зниження значень даного показника в таких областях як Житомирська (3,68%), Кіровоградська

(1,38%), Полтавська (2,94%) і АР Крим (3,86%) відповідало зміщенню їх позицій вниз і в загального рейтингу.

Таблиця 7

Зважені калібровані стандартизовані значення показника «Частка працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам» та ранги областей України за 2012-2013 рр.

Регіони	2012	Ранг	Ранг за блоком	2013	Ранг	Ранг за блоком	Відн. відх. значень показника, %	Зміна рангу за показником	Зміна рангу за блоком
АР Крим	0,0828	13	6	0,0796	15	8	-3,86	-2	-2
Вінницька	0,0836	12	19	0,0883	9	17	5,62	3	2
Волинська	0,0692	18	23	0,0701	18	23	1,30	0	0
Дніпропетровська	0,0472	23	4	0,0457	23	5	-3,18	0	-1
Донецька	0,0431	24	3	0,0425	24	4	-1,39	0	-1
Житомирська	0,0896	8	18	0,0863	11	22	-3,68	-3	-4
Закарпатська	0,1620	1	5	0,1864	1	2	15,06	0	3
Запорізька	0,0516	22	12	0,0532	22	11	3,10	0	1
Івано-Франківська	0,0724	17	20	0,0742	17	19	2,49	0	1
Київська	0,0867	9	2	0,0887	8	3	2,31	1	-1
Кіровоградська	0,0867	9	14	0,0879	10	15	1,38	-1	-1
Луганська	0,0378	25	9	0,0383	25	9	1,32	0	0
Львівська	0,0806	14	13	0,0800	14	13	-0,74	0	0
Миколаївська	0,0928	7	10	0,0900	7	10	-3,02	0	0
Одеська	0,1191	3	1	0,1065	5	1	-10,58	-2	0
Полтавська	0,0646	20	11	0,0627	20	12	-2,94	0	-1
Рівненська	0,0618	21	24	0,0617	21	24	-0,16	0	0
Сумська	0,0687	19	21	0,0685	19	18	-0,29	0	3
Тернопільська	0,1015	6	25	0,1053	6	25	3,74	0	0
Харківська	0,0855	11	7	0,0828	12	7	-3,16	-1	0
Херсонська	0,1112	4	15	0,1172	3	14	5,40	1	1
Хмельницька	0,0803	15	22	0,0767	16	20	-4,48	-1	2
Черкаська	0,0796	16	16	0,0810	13	21	1,76	3	-5
Чернівецька	0,1552	2	8	0,1607	2	6	3,54	0	2
Чернігівська	0,1061	5	17	0,1123	4	16	5,84	1	1

Джерело : розраховано автором на основі [7, с. 53; 8, с. 52]

Зростання показника «Частка працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам» в Черкаській області на 1,76% дозволило підвищити регіону свій рейтинг на три позиції, проте не зупинило його падіння в загальному рейтингу на п'ять позицій.

В табл. 8 наведені зважені калібровані стандартизовані значення показника «Співвідношення середньої заробітної плати до мінімальної» та ранги областей України за 2012-2013 рр.

Таблиця 8

**Зважені калібровані стандартизовані значення показника
«Співвідношення середньої заробітної плати до мінімальної» та ранги
областей України за 2012-2013 рр.**

Регіони	2012	Ранг	Ранг за блоком	2013	Ранг	Ранг за блоком	Відн. відх. значень показника, %	Зміна рангу за показником	Зміна рангу за блоком
АР Крим	0,0901	10	6	0,0905	10	8	0,44	0	-2
Вінницька	0,0825	16	19	0,0842	16	17	2,06	0	2
Волинська	0,0794	21	23	0,0819	19	23	3,15	2	0
Дніпропетровська	0,1065	3	4	0,1059	4	5	-0,56	-1	-1
Донецька	0,1186	1	3	0,1193	1	4	0,59	0	-1
Житомирська	0,0804	19	18	0,0813	20	22	1,12	-1	-4
Закарпатська	0,0798	20	5	0,0811	21	2	1,63	-1	3
Запорізька	0,0993	5	12	0,0998	5	11	0,50	0	1
Івано-Франківська	0,0862	13	20	0,0851	15	19	-1,28	-2	1
Київська	0,1071	2	2	0,1064	2	3	-0,65	0	-1
Кіровоградська	0,0824	17	14	0,0829	18	15	0,61	-1	-1
Луганська	0,1048	4	9	0,1060	3	9	1,15	1	0
Львівська	0,0875	11	13	0,0886	12	13	1,26	-1	0
Миколаївська	0,0958	7	10	0,0983	6	10	2,61	1	0
Одеська	0,0916	9	1	0,0936	9	1	2,18	0	0
Полтавська	0,0967	6	11	0,0949	7	12	-1,86	-1	-1
Рівненська	0,0874	12	24	0,0903	11	24	3,32	1	0
Сумська	0,0849	15	21	0,0858	13	18	1,06	2	3
Тернопільська	0,0741	25	25	0,0749	25	25	1,08	0	0
Харківська	0,0934	8	7	0,0945	8	7	1,18	0	0
Херсонська	0,0770	24	15	0,0783	24	14	1,69	0	1
Хмельницька	0,0823	18	22	0,0839	17	20	1,94	1	2
Черкаська	0,0851	14	16	0,0852	14	21	0,12	0	-5
Чернівецька	0,0790	22	8	0,0789	23	6	-0,13	-1	2
Чернігівська	0,0783	23	17	0,0795	22	16	1,53	1	1

Джерело : розраховано автором на основі [7, с. 53; 8, с. 52]

Як свідчать дані табл. 8 за показником «Співвідношення середньої заробітної плати до мінімальної» найбільше зростання відбулося у Рівненській (3,32%) та у Волинській (3,15%) областях відповідно призвело до зміни позиції

областей на одну та дві сходинки в рейтингу вгору, проте не внесло суттєвих змін у загальному рейтингу, що свідчить про низьку середню заробітну плату в даних регіонах. Також у Вінницькій області підвищення за даним показником на 2,06% не змінило структуру рейтингу, а значить зміна у дві позиції в структурі загального рейтингу відбулося за рахунок інших показників блоку «Гідна праця».

Необхідно зазначити, що позитивна динаміка зміни даного показника в таких областях як Житомирська, Закарпатська, Кіровоградська та Львівська призвело навіть до зниження їх рейтингової позиції, що свідчить про загальний низький рівень середньої заробітної плати в даних областях порівняно із середньою по Україні. З іншого боку, зниження показника в таких областях як Дніпропетровська (0,56%), Івано-Франківська (1,28%), Полтавська (1,86%) та Чернівецька (0,13%) призвело до зниження рейтингової позиції зазначених регіонів за даним показником.

Також дані табл. 8 дозволяють визначити, що найбільше співвідношення середньої заробітної плати до мінімальної спостерігається в Донецькій, Київській, Дніпропетровській, Луганській та Запорізькій областях, а в таких регіонах як Тернопільська, Херсонська, Чернігівська та Чернівецька рівень середньої заробітної плати є найближчим до мінімальної заробітної плати, що свідчить про відсутність позитивної динаміки у зміні фонду оплати праці робітників підприємств зазначених регіонів.

В табл. 9 наведені зважені калібровані стандартизовані значення показника «Рівень охоплення соціальним страхуванням» та ранги областей України за 2012-2013 рр.

Як свідчать дані табл. 9 ситуація, що склалася в Україні за рівнем охоплення соціальним страхуванням має хоча і позитивні проте дуже повільні зрушення: найбільший приріст склав у 1,04% в Рівненській області, а найменший у 0,82% в Кіровоградській області. Ситуація, що склалася, не дозволила змінити структуру рейтингу областей України за даним показником і, відповідно, внести свій вагомий внесок у зміну рангів за блоком «Гідна

праця».

Таблиця 9

**Зважені калібровані стандартизовані значення показника
«Рівень охоплення соціальним страхуванням» та ранги областей України
за 2012-2013 рр.**

Регіони	2012	Ранг	Ранг за блоком	2013	Ранг	Ранг за блоком	Відн. відх. значень показника, %	Зміна рангу за показником	Зміна рангу за блоком
АР Крим	0,0697	18	6	0,0704	18	8	1,00	0	-2
Вінницька	0,0712	14	19	0,0719	14	17	0,98	0	2
Волинська	0,0703	17	23	0,0710	17	23	1,00	0	0
Дніпропетровська	0,0975	1	4	0,0985	1	5	1,03	0	-1
Донецька	0,0855	4	3	0,0863	4	4	0,94	0	-1
Житомирська	0,0712	14	18	0,0719	14	22	0,98	0	-4
Закарпатська	0,0598	25	5	0,0604	25	2	1,00	0	3
Запорізька	0,0821	5	12	0,0829	5	11	0,97	0	1
Івано-Франківська	0,0673	20	20	0,0679	20	19	0,89	0	1
Київська	0,0918	2	2	0,0926	2	3	0,87	0	-1
Кіровоградська	0,0732	13	14	0,0738	13	15	0,82	0	-1
Луганська	0,0781	8	9	0,0788	8	9	0,90	0	0
Львівська	0,0750	9	13	0,0757	9	13	0,93	0	0
Миколаївська	0,0707	16	10	0,0714	16	10	0,99	0	0
Одеська	0,0789	7	1	0,0797	7	1	1,01	0	0
Полтавська	0,0901	3	11	0,0909	3	12	0,89	0	-1
Рівненська	0,0670	21	24	0,0677	21	24	1,04	0	0
Сумська	0,0734	11	21	0,0741	11	18	0,95	0	3
Тернопільська	0,0661	22	25	0,0667	22	25	0,91	0	0
Харківська	0,0805	6	7	0,0813	6	7	0,99	0	0
Херсонська	0,0658	23	15	0,0664	23	14	0,91	0	1
Хмельницька	0,0690	19	22	0,0696	19	20	0,87	0	2
Черкаська	0,0734	11	16	0,0741	11	21	0,95	0	-5
Чернівецька	0,0603	24	8	0,0609	24	6	1,00	0	2
Чернігівська	0,0739	10	17	0,0746	10	16	0,95	0	1

Джерело : розраховано автором на основі [7, с. 53; 8, с. 52]

Проте необхідно зазначити, що найбільш високі темпи приросту показника «Рівень охоплення соціальним страхуванням» спостерігалися в областях групи лідерів: Дніпропетровській, Київській, Донецькій, в основній групі – Полтавській області. Найнижчі темпи приросту спостерігалися в Закарпатській області, яка займаючи останню позицію за даним показником,

посідала в загальному рейтингу у 2012 р. 5 місце, у 2013 р. – 2 місце. Це можна пояснити невисоким впливом показника на загальний рівень забезпечення умов гідної праці.

Проведені дослідження за кожним показником блоку «Гідна праця» дозволили виявити більш значимі тенденції забезпечення гідних умов праці за регіонами України. Узагальнюючи вищезазначене дослідимо, який показник є найбільш впливовим у загальному індексі людського розвитку за показниками блоку «Гідна праця». Для цього визначимо середні значення та величини відхилень за кожним показником (табл. 10).

Таблиця 10

**Узагальнюючі статистичні характеристики показників
за блоком «Гідна праця» у 2012-2013 рр.**

Показник	Питома вага у загальному рейтингу, %	2012		2013	
		Середнє значення	Відношення станд. відх. до сер. знач., %	Середнє значення	Відношення станд. відх. до сер. знач., %
Рівень зайнятості населення	15,9	0,0909	2,93	0,0918	2,72
Рівень безробіття	19,3	0,1104	17,1	0,1115	16,8
Частка працівників, які отримують зарплату менше 1,5 прожиткових мінімумів	21,3	0,1215	13	0,1226	11,7
Частка працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам	14,8	0,0848	35,5	0,0859	39,1
Співвідношення середньої та мінімальної заробітної плати	15,6	0,0892	12,5	0,09	12,1
Рівень охоплення соціальним страхуванням	13,0	0,0745	12,6	0,0752	12,6

Джерело : розраховано автором

Як показують дані табл. 10 по Україні у 2012-2013 рр. за усіма показниками спостерігалось зростання середніх значень показників за блоком

«Гідна праця». Найбільш високе збільшення величини відбулося за показником «Частка працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам» (1,3%). Це свідчить про тенденції щодо покращання стану безпеки, гігієни та сприятливих умов праці працівників підприємств, але при цьому за даним показником спостерігався найвищий відсоток розкиду даних навколо середнього. Це свідчить про те, що покращання умов праці, що відповідають санітарно-гігієнічним нормам відбувається в регіонах нерівномірно. При цьому найбільш стабільним і однорідним в регіонах відбуваються зміни за показником «Рівень зайнятості населення». Загалом за показниками «Рівень безробіття», «Частка працівників, які отримують зарплату менше 1,5 прожиткових мінімумів», «Співвідношення середньої та мінімальної заробітної плати» у 2012-2013 рр. спостерігалася зростання щільності розподілу даних показників навколо середнього значення. Це демонструє позитивну динаміку зміни даних показників та вирівнювання їх на загальноукраїнському рівні. Стосовно показника «Рівень охоплення соціальним страхуванням» можна сказати, що не дивлячись на зростання його середнього значення по Україні на 0,9%, при цьому щільність розкиду даних залишалась на минулорічному рівні. Така ситуація показує невисокий рівень публічності та юридичної захищеності зайнятості населення в Україні.

Необхідно зазначити, що найбільшу питому вагу внеску у загальний індекс людського розвитку за блоком «Гідна праця» має показник «Частка працівників, які отримують зарплату менше 1,5 прожиткових мінімумів», а найменшу – «Рівень охоплення соціальним страхуванням». Отже, показник кількості працівників підприємств, заробітна плата яких можна вважати достатньою для простого фізичного відтворення з урахуванням кількості членів домогосподарств є найбільш впливовим у створенні регіонального індексу людського розвитку за показниками блоку «Гідна праця».

Таким чином, незважаючи на те, що блок «Гідна праця» має найменш вагомий вплив на загальну оцінку регіонального людського розвитку, проте його важливість не можна недооцінювати, оскільки від показників ринку праці

багато в чому залежать і показники матеріального добробуту, умов проживання та соціального середовища. Узагальнюючи проведені дослідження можна сказати, що наявність в групі-лідерів таких регіонів як Дніпропетровський, Донецький та Одеський свідчить про сталий розвиток промисловості та бізнесу в даних областях порівняно з іншими областями і, відповідно, забезпечення кращих умов праці в Україні за показниками блоку «Гідна праця». Замикають групу лідерів Закарпатська та Київська області. Протягом 2004-2013 рр. найгірше становище у забезпеченні умови гідної праці в загальноукраїнському рейтингу виявлені у Рівненській, Волинській та Тернопільській областях.

Необхідно зазначити, що одним з головних соціальних стандартів в трудовій сфері на сьогодні залишається трудовий дохід, зокрема, його складові частини – заробітна плата та її стимулюючі складові, оскільки вони формують конкурентоспроможність підприємств і забезпечують їх стабільні позиції на світових і регіональних ринках. Подальший розвиток концепції гідної праці і удосконалення системи стимулювання дозволить на національному рівні поглибити гуманізацію праці з метою досягнення економічних і соціальних цілей в розвитку економіки країни.

Список використаної літератури

1. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / О.А. Грішнова. – К.: Знання, 2004. – 535 с.
2. Соціальна відповідальність бізнесу: розуміння та впровадження / Акімова І., Осінкіна О., Філіпенко О., Марцінків А. – К. : КІТ, 2005. – 45 с.
3. Внутрішній економічний механізм підприємства: навчальний посібник / В.М. Гончаров, Н.В. Касьянова, Н.В. Вещепура, Д.В. Солоха [та ін.]. – Донецьк : СПД Купріянов В.С., 2007. – 284 с.
4. Назарова Г.В. Стимулирование трудовой деятельности как составной элемент концепции Достойного труда / Назарова Г.В., Степанова Э.Р. // БІЗНЕС-ІНФОРМ. – 2013. – №6. – С. 221-225.
5. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна

доповідь / Кер. авт. колективу Е. М. Лібанова ; Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. – 412 с.

6. Методика вимірювання регіонального людського розвитку від 13.06.2012 № 123-м // Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : сайт www.ukrstat.gov.ua.

7. Регіональний людський розвиток : Статистичний бюлетень / Відп. за вип. О.О. Кармазіна. – К. : Державна служба статистики України, 2014. – 62 с.

8. Регіональний людський розвиток : Статистичний бюлетень / Відп. за вип. І.В. Калачова. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 60 с.